

været bearbejdet på EDB, og en ny detaljerighed af viden om søfart lægges frem. Det giver imidlertid anledning til nye spørgsmål. Ganske vist holder forfatterens tese om, at udviklingen i første halvdel af 1800-årene fandt sted i provinsen, men billedet af provinsens søfart må også revideres, for, som forfatteren siger, »man kan ikke sådan sætte provinssøfarten på enkle formler«. (s. 245).

Skildringen af periodens strukturændringer, overgang til stadig større skibstyper, nye rederforhold, omlægning af udenrigsfarten til stadig længere farter, fragternes art og sammensætning og hele besejlingsmønstret er alt i alt et opgør med det i indledningen påviste »københavneri« – at vi så i provinsen – Århus, får at høre, at forholdene her var atypiske for provinsen, fordi byen led af storbydrømme og søgte at »følge hovedstaden i lyst som i nød« – må vi så desværre leve med. (s. 231).

Bogen er spændende – ikke blot som et stykke søfartshistorie, men også fordi forfatteren evner at se dette fænomen i et samspil med det omgivende samfund og hele den erhvervsøkonomiske udvikling og hastige omlægning.

Bogen er naturligvis velillustreret, så derfor er det en skam, at nogle af de valgte billeder er blevet vel mørke. Man må håbe, at mange læsere finder vej til denne spændende fremstilling, og samtidig ønske, at forfatteren må finde tid til at fortsætte sit arbejde og få afviklet sejlskibstiden i dansk søfart.

Henrik Fode

Søens folk, Beretninger fra århundredskiftet Fyrbøder og maskinmester bd. 4. *Skibskok og messedreng* bd. 5. *Sejlskibskaptajn* bd. 6. *Skibsfører og skipper* bd. 7. (Christian Ejlers Forlag, 1986-88). 253 s., 229 s., 275 s. og 247 s.

Det var Nationalmuseet, der oprindeligt søsatte det store 8 binds projekt »Søens folk«, men måtte opgive det af »strukturelle grunde«. Det er derfor lykkeligt, at Christian Ejlers Forlag kunne overtage den videre udgivelse af det fornemme værk, der var kommet til bind 4.

Mens de første bind handlede om dæksbesætningerne går bind 4 ned i maskinen til fyrbødere og maskinfolk, og bind 5 bringer beretninger fra kokke og opvartere, mens bind 6 når helt op til sejlskibskaptajnerne. Bind 7 går atter en smule ned i hierarkiet til skibsførere og skippere i de små og mindste sejlfartøjer med bla. en beretning om en sejrende malermester, der fra sin sejljolle om sommeren betjente kunder i smålandsfarvandet.

Beretningerne giver et levende indtryk af det gamle hierarkiske system om bord med sejlskibskaptajnen som patriarken, hvor hans ord var lov. To store beretninger fylder bindet. Det er Bertel Clausen Jensens og ikke mindst det spændende indhold i Christian Aabergs optegnelser, der giver indhold. Sidstnævnte førte de helt store sejlskibe frem til den tid, da det hele var forbi, sidst for franske rederiinteresser. Livet på »Suzanne« rummer derfor mange tankevækkende detaljer om sejlskibsfartens slutfase.

Bindene er naturligvis opbygget på samme vis, hvorfor det er svært at fremdrage særlige eksempler, for indholdet er uhyre broget lige fra rømninger i New Yorks havn fra Atlanterhavsdamperne over besværlige og farlige maskinreparationer under vanskelige forhold til unge søfolks første besøg på bordel eller blot de helt hjemlige stilsfærdige korte beretninger om livet på de små pæreskuder og prisdannelsen i København på halvrådne gråpærer.

Der er kort sagt læsning for enhver – og så er bøgerne i et meget fint udstyr

med ofte særdeles velvalgte billeder. For den, der ikke er »søstærk« findes der bag i bindene et kortfattet leksikon med de mest nødvendige maritime udtryk.

Henrik Fode

Søren Thirslund: *Træk af navigationens historie I. (Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, 1987). 72 s.*

Det er et spændende og centalt emne, denne lille serie tager op. Der findes nemlig ikke meget, der systematisk og i et let forståeligt sprog fortæller om, hvordan den søfarende orienterede sig på havet fra fortid til nutid. Der er planlagt tre bind, hvoraf nærværende dækker fra oldtiden til ca. 1530. Bind II følger tiden frem til ca. 1850, mens III. bind går op til vor egen tid.

Den lille bog er velskrevet og veldisponeret, og så fremstår den i et meget vellykket lay-out, udarbejdet af Jens Lorentzen, så tekst og illustration for alvor arbejder sammen. Og det er vigtigt, da emnet kan være særdeles vanskeligt at fremstille forståeligt for den mindre søfartskyndige. Der ses derfor med forventning frem til de følgende to bind.

Henrik Fode

Bente Rosenbeck: *Kvindekøn. Den moderne kvindeligheds historie 1880-1980. (Gyldendal, 1987). 354 s. ill.*

Det er en fantastisk fascinerende, inspirerende, grænseoverskridende og oprørende bog, hvor nyt og gammelt stof om kvinder som objekt og subjekt ganske utraditionelt er sat sammen.

Hovedtesen er, at kvindelighed hverken er et socialt, biologisk, videnskabeligt eller politisk spørgsmål, men har til

forskellige tider været opfattet som værende det ene, andet, tredje eller fjerde. Bente Rosenbeck, som er ansat ved Københavns Universitet, disponerer sit store stof i princippet hårdhændet, men der er grænseoverskridninger. Bogen falder i fire dele, den første vil gøre usynlige kvinder synlige, ved først at sammenholde de generelle statistiske oplysninger med Bente R's egne eksemplificerende formødres. Derefter fremsætter forfatteren sin hovedtese og begynder at beskrive kvinden og hendes krop med tilhørende emner fra medicinen, psykologien m.m. Anden del af bogen handler ligeledes om disse emner, der samtidig bliver historiseret. Trediedelen beskæftiger sig med kvindens – påduttede – to hovedfunktioner moderskabets og hustruens. Også disse temaer bliver behandlet historisk. Bogen afsluttes med kvindebevægelsens mål, resultater og ønsker. Hvert kapitel har korresponderende litteraturafsnit, der dog desværre er ukommenteret.

Bogen er fascinerende og grænseoverskridende, fordi Bente R. prøver at historisere kvindebevægelsens mangfoldige og ligeledes grænseoverskridende emner, men det er svært at få kvindebevægelsen og historien under én hat, da forfatteren ser for meget gennem ideologiske briller – et fænomen, som vist altid er den største fælde ved historieskrivningen. Særligt iøjnefaldende er det i de mange og lange afsnit om kvindens køn. Jeg har aldrig forstået den del af kvindebevægelsen, der er imod at kvindekroppen blev genstand for medicinsk forskning. For hvor har denne forskning da hjulpet mange kvinder sidenhen. Gynækologiens nedvurdering hænger nok sammen med, at det dengang var det andet køn, der gjorde sig klog på kvindens biologi. Samtidig legitimerede lægerne patriarkatet, hvad der jo delvis er rigtigt nok. Det skal kort skitseres og kommentere-